

138

кар. 433 - 1

Худиймань
Назир

АУУШ

С(цар)к163

X 98

ОБЛАСНАЯ
БИБЛИОТЕКА

НАЗМУЧУНУ ЮСЮНДЕН

Джаш джазыучу Хубийланы Назирни бу экинчи китабы болуб чыгъады. Биринчи китабы „Анам“, 1960 джыл чыкыгъанды. Назирни джазгъанлары 1955-чи джылдан башлаб башха китаблада, газетледе да чыгъадыла, орус тилде чыкыгъанлары да барды.

Хубийланы Назир Тебердиде 1934 джылда туугъанды. Бусагъатда Къарачай-Черкес кърал педагогика институтда окъуйду. Назир Ленинни, партияны, Ата джуртну, аны адамларыны юсюнден джазады. Джазыучу КПСС-ни члениди.

Ленинни, партияны юсюнден джазыуочуну кёлуне былай келеди:

Къурч аскерингде мен солдатынъма —
Андан уллу сый джокъду меннъе.

Туугъан джерини юсюнден а поэт былай айтады:

Сени сатсам, сыртымдан
Ауурлугъунъ бассын, Джер!

Издательство.

кар. 433-1

ЛЕНИН

Ленин, — сен кюнсе,
Төгесе джарыкъ.
Ленин, — джашауса,
Юзюлмей барлыкъ.

Ленин, — чыракъса.
Насыбса джерге.
Ленин, — байракъса, —
Тутабыз ёрге.

Ленин, сени бла
Чыгъабыз джолгъа.
Ленин, сени бла
Барабыз алгъа!

Ленин, атлайбыз
Таўкел ызынъдан.
Ленин, джырлайбыз,
Толуб къууанчдан.

Ленин, — тюзлюксе,
Джакълайса халкъны,
Ленин, тегесе
Джерге джарыкъны!

ПАРТИЯ

Сен Ленинни джюрек тебиуюсе,
Ол тебиуге джокъду чырт арыу.
Сен дунияны батмаз кюнюсе,—
Кюнню ёлтюрюр джокъду къарыу.

Уруннъанланы къурч кёпюрюсе,—
Ала насыб джашаугъа ётген,
Саулай джерни сынмаз кюзгюсюсе,
Халкъла бары кеслерин кёрген.

Сен акъылны тубсюз тенъизисе,
Суусаб болгъан ичеди сенден.
Компартия, сен Ленин кесисе,
Боллукъланы билген эртдеден.

Сен тюзлюкню чомарт анасыса,
Кюнден-кюннѐ джаш бола баргъан,
Мамырлыкъны тебмез къаласыса,
Кече, кюн да джылытыб тургъан,

Джигитликни хорланмаз къушуса,
Айгъа, Кюннѐ кересе къанат.

Сен хорламны мийик ауушуса,
Сеннѐ баргъан кѐб насыб табад,

Сен шохлукъну темир тамырыса,
Бизге дайым боласа керек,
Сен джашауу кѐууанчлы джырыса,
Ленин салгъан кѐуу болмаз терек.

Ленин айтханча оноу этесе,
Джашауу шоркъа таркъаймаз ючюн,
Сен хар ишни халкъ бла сюзесе,
Сен халкъгъа, халкъ сеннѐ берек кючюн.

Сен кесинѐ дайым тазалайса,
Голчуланы быргъайса кеннѐ.
Къралланы уруш отдан сакълайса,
Къарантъдан чыгъара кюннѐ.

Сен болмасанъ, тенълик джашауу болмазед,
Урун, окъу, солу деб тургъан.
Сен болмасанъ, бюгюн джуртум болмазед,
Тау халкъымы кюнден иги джылытхан.

Сен болмасанъ, джюрек джырламазед,
Акъыл терек битмезед сынджыр.
Сен болмасанъ, тюзлюк хорламазед,
Тауларымда эштилмезед къууанч джыр.

Тюзлюк джолда сен къыбыламаса,
Отда кюймеген, батмагъан сууда.
Боранлы къышны джазгъа бургъанса,
Сен барса кекде, джерде, джашауда.

Сауду Ленин: биз сенде керебиз,
Хар оноуну сораса анъа.
Биз къуру да бюсюреу этебиз
Уллу Ленин бла, партия, санъа.

Къурч аскерингде мен солдатынъма,—
Андан уллу сый джокъду меннъе!
Сен — мени анам, мен да — джашынъма,
Къор болайым, партия, сеннъе!

1960.

КЪАНАТЛА

Ата джуртум,
Ёлмез къушум,
Барды сенде кенъ къанатла:
Бир къанатынъ — уллу Ленин,
Бир къанатынъ — компартия.

1960.

ТУУГЪАН ДЖЕР

Бешик джылыу кългъан джер,
Ана сютюм тамгъан джер,
Алгъы бурун дуниягъа
Мен кѣз ачхан, ташлы джер.
Къараб мийик таулагъа
Кѣз тоймагъан татлы джер.

Джанъур бетин джуугъан джер,
Таулу халкъым туугъан джер,
Ёмюрлени ызлары
Мухурларын салгъан джер,
Тауларымы къызлары
Ийнарларын айтхан джер.

Джюрегимде тебген джер,
Тансыкъ бола билген джер,
Мени мийик аркъанъда
Тюшюрмейин тутхан джер,
Ёлсем, джылы къойнунъда
Ёмюрлеге сакълар джер.

Джаўгъа оба болгъан джер,
Шохха эшик ачхан джер,
Сенден эсе, джанымдан
Айырылсам ашхыд, джер,
Сени сатсам, сыртымдан
Аўурлугъунъ бассын, Джер!

1962.

АНАМА

Барсам да тюзде, чыкъсам да таугъа
Излейме хаман багъалы саугъа.
Чачынъ агъаргъанды: келгенди къартлыкъ,
Сеннъе саугъагъа излейме — джашлыкъ.

Ставрополь. 1962.

(Поэма)

I.

Мен туугъанма, Муху аууш,
Сени джашил этегинъде.
Ол кюн тау къуш къанат таууш
Эте эди мийигинъде.

Къар суула да, кѣмюклене,
Ёшюн ура къаялагъа,
Тик тауладан, джырлай-джырлай,
Саркъа элле талалагъа.

Кѣк кюкюреб, къар таулада
Элия джашнай эди,
Батыр къушум тубанлада
Къанатларын къагъа эди.

Келе эди кюрт юзюлюб,
Ёзенлеге таууш джая,
Ол тауушну къатлай эди
Ат-Джер деген талгъыр къая.

Сабырлана тау джанъурум,
Тие эди сора джай кюн,
Джанкъылычда, къар ауушум,
Кёрюнеенъ ариу бютюн.

Келе эди бир таулу къыз
Тау суучукъну джагъасы бла,
Сёлешеед шоркъалагъа,
Сёлешгенча нёгери бла.

Джете эди табанына
Узун, базыкъ эшмелери.
Нюр салаед чырайына
Къызыл дугъум эринлери.

Сукъланаед озгъан адам
Къара джибек эшмелеге,
Ала бир бек ушай элле
Тауда къара кечелеге.

Къанат кере тёгерекге,
Таякъ джанъур джауа эди,
Сукъланнъанча тау мёлекге,
Эшмелени джууа эди.

Къарай эди кюн да тохдаб,
Акъ башлыкълы тѣпбелени
Булутларын чачыб, хорлаб,
Кѣралсам деб эшмелени.

Эне эди сыртдан къошха
Атам, джырлай таулу джырын,
Бише эди эмен отда
Арауунда нартиух гырджын.

Сойгъан эди джугъутурну
Мени атам узунмыйкъ.
Той баргъанед, къобузчуну
Солутмайын джарым ыйкъ.

Къарай элле къош оджакъдан
Кечелени джулдузлары...
Не керегед джетинчи джаш,
Джогъед джанъыз бир къызлары,—

Деб къатынла бир-бирине,
Къура элле ушакъларын,
Сѣзню кириб теренине,
Солутмайын джаякъларын...

Къуш, эштдире ѳтгюр таууш,
Кѣкде къакъгъан кюн къанатын,
Мени сенде, Муху аууш,
Табханды къарачай къатын.

II.

...Агъараед джанъы къарчыкъ
Мийик джити киришледе,
Джылтыраед эртденнъи чыкъ
Салкъын, терен ёзенледе.

Таянаем тикни ёрге
Бузоўланы ызларындан,
Минеем да мен Ат-Джерге,
Таўларымы башларындан

Къарай эдим эртденликде,
Салам бере тийген кюннъе.
Гокга ханслы биченликде
Кёрюнеед джыйын меннъе.

Эслей эдим, узакъ бармай,
Джугъутур ыз джанъы къарда.
Джырлай эди джырын талмай
Муху суўу къая тарда.

Кёрюнеед таў къойнунда
Бышлакъ завод меннъе ачыкъ,
Малчы къошла суў бойнунда
Тура элле таб джарашыб.

Арлагъыракъ мийик сырта
Кюте эди джылкъы атам,
Нёгери уа ачы хуртда
Сюе эди мени тамам.

Джырлаўчанед атам джырла,
Суў шоркъала эжиў эте,
Таў башлада бузла, къарла
Тура элле джырны эште.

Саууўчула инъир ала
Келе элле стаўатха,
Бузоў ийиб, мен болушсам,
Санай элле аламатха.

Къууанчлыед таў тикледе
Мени сабий джюрекчигим.
Чагъа эди ол кюнледе,
Нек эсе да, сабийлигим...

Келди сора узакълыкъдан
Уруш деген ачы таўуш,
Къара, мыдах тубанладан
Толду къарлы Муху аўуш.

Къара кюнде къакъды къанат
Таўларымы ётгюр къушу.
Къобду дженъил саў джамагъат,
Келгенинде уллу бушуў.

Джаныб келген отда элле
Мени уллу къарнашларым.
Мурдарланы хорлай элле,
Мийикнича таў къушларым.

кар. 433

Къарыуун да юч-тёрт къатлаб,
Ишлей эди джигер атам.
Туруучанед къагъыт сакълаб
Джашларындан мени анам.

Письмо алыб келгенлеге
Бере эди суюмчю ол,
Джашларын а узакъ джерде
Сакълай эди къайгъылы джол.

Къуш да кёкде уча эди,
Чыгъа эди къанат таууш,
Къара тубан басхан эди
Сени, мийик Муху аууш.

Баргъан эдик сабий къауум
Аууш таба, наныкъ джыя.
Джетген эди хыны джанъур,
Этеклерин джерге джая.

Тюбегенек келе-келиб
Тюз ауушну этегинде,
Уруш баргъан кёкден кетген
Темир къушну кесегине.

Киришлени ичлеринде
Ол темир къуш тура эди,
Сауу болмай тишлеринде.
Илячин да джата эди.

Биз чабышыб малчылагъа
Мычымайын джетген эдик,
Илячинни ёлгенинден
Ачы хапар берген эдик.

Джаяу, атлы—бары бирден
Чыкъгъан элле къууѓъуннъа,
Къарт да, джаш да баргъан эди
Ауушуму аягъына...

Къазгъан элле суу бойнунда
Илячиннъе терен къабыр,
Джукъласын деб тау башында
Джигит улан, орус батыр.

Билмей эди узакъ элде,
Эресейде, къарт анасы,
Ёмюр джукъу хорлагъанын
Къар таулада джаш баласын.

Тебретеед ол къарт къатын
Уланындан туугъанчыкъны,
Кёрюзтеед атасыны
Шинели бла суратчыгъын,

Эркинликни сакълар ючюн,
Орус джигит джанын бергенд,
Аны табхан къатын ючюн,
Мени анам бурчакъ тёкгенд,

Аны атасы киши ючюн,
Мени атам кѣабыр кѣазгѣанд,
Сын ташына илячинни
Ёлген джылын, атын джазгѣанд...

Кѣарнаш болуб тюзлю, таулу
Бара элле уруш джолда,
Кѣаушатыргѣа кѣанлы джауу,
Кюймесин деб тюзлюк отда.

Джюреклени таласа да
Уруш берген кѣара булут,
Таулулада джашай эди
Хорлам деген ашхы умут.

Кючлюдюле хорланмазлыкѣ
Шохлукѣ, бирлик, кѣанат таууш,
Ала сени кѣутхардыла
Мурдарладан, Муху аууш.....

III.

...Баш урама, кѣайтыб келиб,
Кѣкде эште кѣанат таууш.
Кѣучакѣлайма, упба этиб.
Сени, кѣарлы Муху аууш,

Кѣор болайым насыбыма,
Джазыуума джюз минѣ кере.
Алыб келди тауларыма
Тюзлюк деген ашхы тѣре.

Урушну да кетиб ууу,
Алгъын кибик кырдык чыгъад,
Бнягъынлай Муху сууу
Къаялада дженъил саркъад.

Сабийликде тийген кибик,
Тиеди кюн меннъе алай,
Джюрегими билген кибик,
Ышаралла таула саулай.

Сакълайдыла сабийликден
Къалгъан кемсиз камсыклыкъны,
Къарайдыла мийикликден
Къарла билиб тансыкълыкъны.

Джюзедиле акъ булутла
Мийигинде ауушуму,
Асырайла къая джуртла
Сабийликде тауушуму.

Чакъырады Шобайдакъ-Чат —
Мен барама сууу ёрге,
Батыр лётчик къабырында
Къаты джукълаб тургъан джерге.

Илячинни къабырында
Кёрюнеди уллу сынташ,
Ол сынташны тюз къатында
Сюеледи бир мыдах джаш.

Танышама — джашыды ол
Эртдеракъда бешикдеги.
Келтиргенди аны тау джол,
Атасына суймеклиги.
Нек сюеме сизни мен бек,
Къар башлыкълы къая таула?
Нек талпыйды сизге джюрек,
Ётгюр къушла, кёксюл хауа?

— Ачхан эдим биринчи кёз
Къар тауланы башларына,
Къанат таууш келген эди
Олсагъатда къулагъыма.
Туугъанымда. алгъы бурун,
Сенде эштдим батыр таууш,
Сени кёрдюм, алтын джурун,
Къуш анасы—Муху аууш.

Джазылгъанса джюрегиме,
Анам кирик сен да алай,
Къор болайым этегинъе,
Джанъы туугъан джурт Къарачай!

Сенден кетер джол джокъ артха,
Туугъан джерим, къанат таууш.
Суймеклигим Ата джуртха
Сенден тебрёйд, Муху аууш!

1957.

БИРИНЧИ СЮЙМЕКЛИК

(Поэма)

*„Нет у любви бесследно
сгинуть права“*

Низами

Акъ къая ёшюнню боз булут къучакълаб
Шыкъыртсыз къалкъыйды, тансыкълаб
ийнакълаб.

Кёб джулдуз къарайды, мийикден ышара,
Айны да тауъланы артына ашыра.
Къуш бала кычырад дорбунда уядан,
Суу шоркъа джырлайды, секире къаядан.
Ол шоркъа этеди джашауѓа кёб алѓыш,
Джюрекни сакълайды кетмейин бир саѓыш,
Ол саѓыш теренди — табылмайд чырт ёлче,
Унамайд кетерге не кюндюз, не кече,
Тау кёкден къараучу джаб-джарыкъ
чолпанла —

Сюймеклик джараны сау этген дарманла.

Къозгъалла джюрекни, кирдиле эсеме,
Ышара тургъанча кезлеринъ кесеме,
Бек суйген джырыменъ джюрекни джылытхан,
Сен джарыкъ кюнюменъ, тауланы джарытхан.
Мен сени суйгенем дуняда биринчи,
Келюмю сезгененъ, болгъанча билгичинъ,
Джырчкъны байлыгъы болгъанча ашхы сёз,
Сен мени къууанчым болгъаненъ, къаракёз.
Шоркъаны къатында такъюзюк чакъгъанча,
Къаяда къарылгъач уясын салгъанча,
Чагъаенъ джюрекде, ишлеенъ сен уя,
Ичине насыбны ёлчелемей къуя.
Кёрюнеед дуня къууанчдан толгъанча,
Тюшюм да, тюнюм да сен болуб къалгъанча.
Бир джолну джюрюек, окъуек бир юде,
Суймеклик джаралы болгъанек бир кюнде,
Мукъладис тартханча кесине темирни,
Тартаенъ кесинъе, таулу къыз, сен мени.
Адамлыкъ шартланы кёргенем юсюнъде,
Бюгюн да хар бири турады эсимде.
Билесе, Хаджи деб бар эди тенъибиз,
Ички сёз айтыучек биз анъа экибиз.
Уялыб кетсем а мен сени ашырмай,
Хаджибек айтаед келюмю, джашырмай.
Билмеем, джаз кюнню мен тийиб турмазын,
Огъурсуз джазыууна насыбны къоймазын...
Бизде уа суймеклик тирилик баргъанлай,

Бердиле башхагъа, сен суймей тургъанлай.
Оюлду, ай медет, эм ашхы муратым.
Юзюлдю джюрекде эм назик тамырым...
— Тюбемей нек къалдыкъ?— десенъ а джас
танъа,
Биз сабий-джаш эдик, шагъатса сен анъа.
Терсликни асламы, билеме, кесимдед,
Кеб уллу кёллююк этгенем, эсимдед.
Ол кетген кюнлени джанъыдан эскериу—
Джас кюнде къар киби джюрекге терк эриу,
Озгъан джанъурну джамчы алыб сюргенчад,
Батхан джулдузну джарыгъын излегенчад.
Мен джаныб барама тютюнюм чыгъалмай,
Къанаты сынса, къуш тургъанча учалмай,
Кереме хар къуру тюшюмде мен алай:
Къолунъу узатыб тургъанча сен джылай.
Арабыз узакъ тюл, алай а тюбсюз джар—
Узалыб мен сение джетерге джокъ мадар.
Кек мийик болгъанд да, джеталмайма мен,
Джер къаты болгъанд да, киралмайма мен.
Биринчи суймеклик, аджашхан турнача,
Бушуу кюн сарынны таралтхан зурнача,
Башы ачылгъынчы юзюлген гюл киби,
Тюб болуб иеси бош къалгъан юй киби.
Сууу къуругъан ёзенде къуууш киби,
Къанатлары юзюлюб къалгъан къуш киби,
Айлана тураса, бюгюн да джукъланмай.

Сюйгени болмайын кълалгъаннъа сукъланмай.
Кюнюнъю джарыгъы бюгюн да урады,
Отунъю джылыуу бошалмай турады.
Агъарад кюмюшча кър басхан ауушунъ,
Къулагъыма алгъынча келеди тауушунъ,
Джазынъы аязы бетиме къагъады,
Бюгюн да шоркъасы таркъаймай саркъады.
Къобузунъ атымы унутмай къатлайды,
Ол татлы кюнлени джылыуун сакълайды.
Джюрегим тебеди, шынкъартда кюйгенлей.
Турама, алгъынча, мен сени суйгенлей.
Хаджи бла тубешсек, кѣб хапар айтабыз,
Ол джарыкъ кюнлеге ненча да къайтабыз.
Сормайын киресе биз айтхан хапаргъа,
Джанкъылыч киргенча Къарачай шахаргъа.
Тансыкълаб айтама ичимден атынъы,
Унутмай турама школда хатынъы.
Кѣзюме къарайды, таулу къыз, суратынъ,
Дунияда бир ариу джетмезча сыфатынъ:
Къашларынъ къанатын кергенча къарылгъач,
Тишлеринъ, тауланы къарыча, къарачач.
Къыб-къызыл дугъумча, джукъаракъ эринле
Нюр джана джаякъла, тум къара кирпичле.
Къаб-къара джибекден аркъанча эшмеле
Туралла, туралла кѣзюме кѣрюне.
Эсимдед чиллеча сюзюлюб джорюююнъ,
Къууанчлы булбулча, ышарыб кюлююнъ,

Джюрегим сеники болса да, дугъумкѣз,
Кесинѣ тыйыншлы табмайма ашхы сѣз —
Джырласын кѣобузунъ—джюрекни тылмачы,
Сезиучю адамны джарсыуун, кѣууанчын.
Джандыргъан отунъда турсам да бишгенлей,
Мен этген антыма кѣалгъанма кертилей.
Сюймеклик булбулну джибериб биз кѣолдан,
Тайышдыкъ экибиз насыбны джолундан.
Ол булбул кетгенди агъаргъан ауушдан,
Кѣгюю толтуруб джаш кѣанат тауушдан.
Юлешгенд экиге арада бизни джар,
Кенъ дуния меннѣ кѣрюнед энди тар.
Кѣуру да мен сенинѣ кѣб насыб излейме,
Джашауунъ кѣууанчдан толсун деб тилейме.
Кюсемесин сабийинъ ѣтмекни татыуун,
Сынамасын джашауда урушну ачыуун,
Излейме ѣксюзлюк дегенни билмезин,
Сюймеклик отунда менича кюймезин.
Биринчи сюймеклик, бир кере боласа,
Сен кетмей ѣмюрде джюрекде кѣаласа.
Сынамай кѣалсам а мен сени

джаранты,
Билмейин кѣалырем мен сени багъанты.
Джюз джыл джашасам да, билесе сен аны,
Сюяллыкъ тюлме мен сенича башханы.
Уяныб кѣарайды терезеден акъ кѣайын,
Терен ахсыннъанымы эшитгени сайын.

Къысхарыб барады кечени узуну,
Акъ къайын окъуйду сени ючюн назмуну.
Джолуна кетеди боз булут акъырын,
Шоркъа да тартады кесини тау джырын.
Къуш бала учады мийикде тауладан,
Эртденнъи саламын джибере хауадан.
Джулдузла ташайыб баралла кегюмден,
Экиси къалалла кеталмай кезюмден,
Джанкъылыч джарыгъы ол джулдуз кезледе,
Аланы суратлар джокъду кюч сезледе,
Ай батыб, таулада къачхы танъ атады,
Сагъыш а кетмезден мени бла къалады.
Джылы кюн тиеди, джырлайма мен аннъа,
Кеб насыб берсин деб, таулу къыз, ол санъа.
Джаз келсе, чапракъла чыкъгъанча терекге,
Къууанчла басыныб кирелле джюрекге.
Джашаууну толкъуну джарсыуну къоратыб,
Джюрекде насыбны тамырын орнатыб,
Тохдаусуз барады, къайгъымы джуугъанлай,
Ишлейме, джырлайма джашаууну къучакълай,
Джашаууну джанъыдан башларгъа бир мадар,
Болса уа, туумайын къалыред бу хапар.

1960.

ТУБАНЛЫ КЁЛ

Кюрт хазнала асырайла
Чотча таўну тѣббелери.
Кѣк кюзгюнью къучакълайла
Кюнню алтын кирпичлери.

Таў суучукъ да шоркъулдайды,
Сеннѣ саркъа къаяладан,
Шош инъир да тынъылайды,
Толуб къууанч сагъышладан.

Кѣк башынъда кѣгереди,
Кѣклюдюнѣ сукъланнъанлай,
Шош аязчыкъ сѣлешеди,
Таўла къаты джукълагъанлай.

Ай ышарыб джууунады,
Джулдуз учуу теренинъде,
Къой джол узун созулады,
Чолпан джанад джюрегинъде.

Тау ичинде къалтырайса,
Къар аяздан джыйырылыб.
Сен тауланы асырайса,
Къучагъынъа сыйындырыб.

Сары алтын бла джасасанъ да
Элге барлыкъ джолларымы,
Кеталмайма, Тубанлы-Кёл,
Сенде къоюб тауларымы.

1962.

АНА ТИЛИМ

Сенде анамы сютю, ауазы,
Туугъан джерими дарман хауасы,
Ётгюр къушланы къанат къагъыуу.
Гокга хансланы джазгъы чагъыуу.

Сенде къарланы таза акълыгъы,
Минъи-Таууму кюмюш башлыгъы,
Джигер халкъымы келген джоллары,
Терен акъылы, чемер къоллары.

Сенде джанкъылыч шоркъа ичинде,
Джарыкъ джулдузла кёк мийигинде,
Къууанч кюнледе алгъыш этилиу,
Иште, урушда хорламгъа джетиу.

Сенде Теберди сууну татыуу,
Огъур танъланы эркин атыуу,
Сенде джерими джюрек тебиую,
Гитче халкъымы уллу ёсюю.

1961.

МОРХ АУУШНУ ДЖИГИТЛЕРИНЕ

Джылтырдыла, билдирмейин кѳоялмай,
Терен кѳардан боран тикген кебинле.
Тауларыбыз, джыламукѳну тыялмай,
Кѳалтыралла бузла, кѳая эринле.

Сакѳладыгѳыз, джаныгѳызны аямай,
Артыкѳлыкѳгѳа табынмагѳан таулары.
Ызыгѳызгѳа джанѳыз атлам атламай,
Мулхар этиб, кѳан кѳусдура джаулары.

Юсюгюзден кѳан теригиз кѳурумай,
Джуртубузну джигит тууѳган джашлары,
Сермешгенсиз, таш артына бугѳунмай,
Алгѳа туруб, бугѳундура ташланы.

Кир аякълы мурдарлагъа теблетмей,
Морх ауушну чыммакъ таза къарларын.
Тау-Артына башкеслени джибермей,
Къызартхансыз джерибизни ташларын.

Мийиклеге къаллыланы бий этмей,
Бугъойлагъа къучакъ кериб джатдыгъыз.
Тауларымы фашистлеге алдырмай,
Антыгъызгъа ие болуб къалдыгъыз.

Джигитлеге ёлюм джокъду, — джашайсыз
Джуртубузну тауларында, тюзюнде.
Мамырлыкъны, кёз гинджича, сакълайсыз,
Урушладан талгъан джерни юсюнде.

1962.

БИРГЕМДЕ БОЛМАСАНЪ

Тубан басыб тургъан кёкге къарайма да,
Кёреме анда джылтыраб келген кюнню.
Къар басыб тургъан джерге къарайма да,
Кёреме анда джаб-джашил тюзню.

Суула айырылгъан тауъга къарайма да,
Кёреме анда къошулуб саркъгъанларын.
Боран улууъга къулакъ салама да,
Эштеме джазны чыпчыкъ джырларын.

Мыдах суратынъы алыб къарайма да,
Кёреме анда ышаргъанынъы,
Сени алыб кетген джолгъа къарайма да,
Кёреме анда келе тургъанынъы.

1963,

САМОЛЕТДАН КЪАРАБ

Кюн таякъла эркелетиб къарайла
Темир къушну кёксюл къанатларына.
Акъ булутла чулгъанышыб джукълайла,
Салкъын себе, Джерни ууртларына.

Кёк джолуну эшиклерин кереди,
Керген кибик ашхы умутларыма.
Тау джюрегим мийкликде тебеди,
Селешеме кёкде булутларыма.

Кёб элледен, шахарладан ётеме,
Джити къараб артха къачханларына.
Джаз келеди. Къучагъымы кереме
Джашил джерни терек бачхаларына.

Кенъ тюзледе чайпалышыб урады
Цимлян тенъиз кесин джагъаларына.
Джазгъы кийим къууат салыб турады
Есенинни чыммакъ къайынларына.

Акъ булутха бѣленъенлей учаса,
Кѣрюнмейин тауда къарачачыма,
Шош хауаны гюрюлдетиб чачаса,
Салам бере, кѣкден Къарачайыма.

Май, 1963.

ДЖАШИЛ ДУНИЯ

Мамыр джазны гокга хансын
Душман кьолу энд юзмесин.
Джашил дуня, ариу дуня
Уруш отда энд кюймесин.

1962.

УРУШ ЁТГЕН ТЮЗДЕ

Къыш кюнде
Кенъ тюзде
Шууулдайд боран.
Джер-тешек,
Таш-джастыкъ,
Акъ къар — джууургъан.

Джел хыны,
Джер мылы:
Къызарады къар.
Окъ да джокъ,
Сау да джокъ,
Кишилиг а бар...

1962.

ШОРКЪА

Учуладан къачхан джугъутур кибик,
Секиресе башенишге къаядан,
Аяз урса, къанатлы джанъур кибик,
Чачыласа мийикде булутладан.

Къар тауланы батыр нартлары кибик,
Агъаралла сени сакълай джитиле.
Тау джуртланы туугъан халкълары кибик,
Таушунъу сюедиле кийикле.

Минъи-Тауну чалбаш джашлары кибик,
Къарайдыла сени субай наратла,
Тауларымы ётгюр къушлары кибик,
Сени къоюб кеталмайла булутла.

Кече кюн да, къызгъан джюрегим кибик,
Джырларыма ариу эжиу этесе,
Башха болмай, мени суйгеним кибик,
Джюрегиме сормагъанлай киресе.

1967.

КЪАРЫЛГЪАШЧЫКЪ

Къар эриген тауларымда,
Сени джазгъы джырларында
Джашайд бурмачашчыгъым.
Кенъ дуняны къучагъында,
Акъ къайынны бутагъында
Джырла, къарылгъашчыгъым.

Джаз келтирген байлыкъланы,
Гокга ханслы джайлыкъланы
Сюед къаракъашчыгъым.
Кюн джылытхан ёзенледе,
Тауларымы джюрегинде
Джырла, къарылгъашчыгъым.

1962.

ДЖАШАИСА

Тауушларын ауур уруш тобланы
Эшитеенъ, джауну къырыб баргъанлай,
Ичлеринде джаныб келген отланы
Джыгъылгъанса, кюйген джерни къучакълай.

Джуртубузну сакълай къанлы джауладан,
Сакълагъанса тауларыны, элинъи.
Эркинликни джакълай къара тубандан.
Сермешгенсе, къушларыча джеринъи.

Джаш къанчыгъынъ нюр салыб чырайынъа,
Есе эдинъ сен аскерге кетгинчи.
Уруш кѣмдю асыры джашлайынъа,
Къызгъа къараб ышаргъан да этгинчи.

Тюбегенлей энди суйгем кызыма,
Кёзлерини гинджисинден къарайса.
Мыдах болуб бурулама ызыма:
Ёлмегенсе, джюрегимде джашайса.

Сен джашайса джазгы кюнню джылыуунда,
Гокга хансны керпеслениб чагыуунда,
Джаш терекни, бутакъ кериб ёсюуунде,
Шоркъа сууну боран этиб келиуунде,

Тауларымы джитисинде, ауушунда,
Ётгюр кыушну къанат къакъгъан тауушунда,
Таулу кызыны джюрегини тамырында,
Тенъ джашынгы сени юсюнден хапарында,

Сен джашайса хар таулуну атламында,
Халкыбызны хар бир иште хорламында,
Минги-Тауу Къазбек бла ушагында,
Къарт анамы умутунда, сакълауунда.

1952 — 1962.

ДЖАРАЛЫ СОЛДАТ

Кечеги боран улуйд,—
Къайгъыдан ёзен толу.
Джаралы солдат тохтайд,
Бителиб барлыкъ джолу.

Сюркеле тебрейд да, ол
Бузлагъан къаргъа ауад.
Бителиб турады джол,
Боранлаб хыны джауад.

Солдатны исси къаны,
Къызара, къаргъа тамад,
Къарыуу кетиб аны,
Джюреги кызыу урад.

Сюйген кызыны атын
Эсинде кыатлайд солдат,
Мелек кибик сыфатын
Кезюне кергюзе турад.

Джарагъа ашхы дарман
Джагъылгъан кибик болад:
Шош болгъан кибик боран,—
Сюркелиб башлайд солдат.

1953.

Къара кече аллын бизге бурса да,
 Акъбаш тауну къалын тубан тутса да,
 Хыны боран улуй, сарнай турса да,
 Къая ранда атлайбыз биз, тырнакълай.

Буздан чыгъыб кюмюш шоркъа джырлайды,
 Кёмюк эте, ол төрт джанын джалайды.
 Ташдан—ташха чынъай, дженъил къайнайды,
 Къая ранда атлайбыз биз, тырнакълай.

Таулу джырны буюкъмайын джырлайса,
 Эжиу эт дей, меннѐ ариу айтаса.
 Джарыр танъ деб, кюнчыкъъамнъа къарайса,
 Къая ранда атлайбыз биз, тырнакълай.

Шоркъа джырын арымай терк къатлайды,
Къуш балачыкъ уясында джукълайды,
Джукъламайын анам бизни сакълайды,
Къая ранда атлайбыз биз, тырнакълай.

1956.

* * *

Джана эсе суймеклик от джукъланмай,
Джюрегинъи неси къалгъанд, дегеннъе,
Ашыкъмайын, джунчумайын, сукъланмай,
Къара дейме ёмюрю джаннъан Кюннъе.

1963.

* * *

Джер Кюню тегерегине айланнъанча,
Айырылыб кеталмайын кенънъе,
Суу джагъа бла къаты байланнъанча,
Байланнъанма суймеклик бла мен сеннъе.

СОЛДАТ КЪАБЫРЛА

Боз булутла джыламукъла тегелле,
Мийик кекден къараб сизни кергенлей,
Мыдах болуб джолларына кетелле,
Юслерине къара кийим кийгенлей.

Ёмюр джукъу сизни хорлаб къойгъанды,
Эркинликни ёлтюртмеген батырла.
Джаш джюрегим мыдахлыкъдан толгъанды
Сизни ючюн, бизни солдат къабырла.

Джукълагъыз сиз, мамырлыкъда,
джукълагъыз,
Къаллы джаугъа бой бермеген батырла,
Джукълагъыз сиз, джер къойнунда
джукълагъыз,
Кюймесинле сиз джукълагъан къабырла.

1958.

АГЪАЧ АЯКЪ

Къыз алгъан, къыз берген къууанч кюнледе
Ичгенбиз сенден боза да, чагъыр да,
Къуш уялача, таулу юйледе
Алай башлагъанбыз таурух да биз джыр да.

Къарт чемер къолланы сендеди ызы,
Туугъан джерими нарат ийиси да,
Ичинъден къарайды тауланы кызы,
Аны юсюнде кямары, тюймеси да.

Джаб джашил назланы Муху ичинде
Шыбырдаулары, эштеме, сендеди,
Тау ёзенлени теренлеринде
Халкъым джолларын сенде кёреди.

Тау суу ну каяда шоркѡ даууру,
Буу ну чегетде ёкюрген тауушу да
Сендед, джерими ана баууру —
Джашил ёзени, агъаргъан ауушу да.

Кюз чегет алмала, бишген кертмеле,
Къызыл наныкъла, сары чынарла да,
Назик къайынла эм базыкъ эменле
Сенде кёрюнелле бузла да, къарла да.

Огъурлу атамы озгъан джашлыгъы,
Ат аякъ тауушу, тик джоллары да,
Къара джамчысы, чыммакъ башлыгъы
Джити къаманы тутхан къоллары да.

Тау гыбыт айранны сендед татыуу,
Къара сууланы эртденни сууугъу да,
Тюзлюк ючюнне ёлгенни бушууу
Сенде кёрюнуб турлукъду кбуру да.

Джаш ана ёшюнню сендед джылыуу,
Хурзук башында къушну къалкъыуу да.
Хасаука урушда джигитни къарыуу,
Джамагъат суууну дженъил саркъыуу да,

Къарачай аджирни созуб кишнеуу
Сенде эштиледи къышда да, джайда да,
Уста таулу ну хуна ишлеуу,
Къысха тебсеуу хорлам кюн тойда да,

Тауларыбызда субай кызыланы
Чолпан кезлери, къара къашлары да,
Аланла этген таулу джырланы
Тизгинлеринде къутас чачлары да.

Къарт Минъи-Тау ну тюрленмез сыфаты
Сенде, кюзгюдеча, ачыкъ кёрюнеди,
Джигит уучула джырлаучу „Апсаты“
Алгынча сенде энтда эштиледи.

Джукъланмаз джарыгъы Чолпан джулдузну,
Кюнню ышара таудан къарауу да,
Джюрек макъамлары таулу кьобузну,
Батыр уучуну кийик марауу да,

Таулу ананы белляу айтханы,
Джюн тарагъаны, чебген сокъгъаны да,
Джайгъы кечеледе джамчы басханы,
Ташлы джоллада ёрге баргъаны да.

Къарачай ёзенни терк джанъурлары,
Махар тауладан къакъгъан аязы да,
Таулу кызылача субай къайынлары,
Шам Тебердини джашил джазы да,

Кёк кюкюреуню дауурбаз ургъаны,
Кёк чартлагъанны кызыу джаныуу да,
Нюр джанкъылычны оракъ тургъаны,
Джарыгъын теге танъны атыуу да,

Сендед джерими малчы кѳошлары,
Къалын тузлукъну мысты татыуу да,
Тиширыуланы джыламукълары,
Къанлы урушну кетмез ачыуу да.

Омакъ башлыкълы, зыр-зыр джамчылы
Кѳребиз сенде атлыны барыуун да,
Арауунда бишген нартюх гырджынны
Сенде анъылайбыз аиҗы татыуун да.

Ой, ёлюр аурууу тийген заманда,
Атам айранны да сенден ичгенди,
Ол туугъан тауларын Муху—Башында
Кѳзлерин къысса да сенде кѳргенди.

Къыйналыб эштилген ахыр сѳзюнде
Атам осиятын манъа этгенди,
Агъач аякъны кѳр мени кѳзюмден,
Таулу джюрегим андады, дегенди.

Ачыулу джылланы бушууларында
Джерге бѳленнѳенди атам, джукълайды,
Агъач аякъдан тик тауларында
Сау болуб тургъанча энтда къарайды,

Эслейд тауланы чайыр джолунда
Машиналаны дженъил баргъанын,
Кѳреди бюгюн мени къолумда
Джанъы джашауу алтын аягъын.

1954 — 1960.

БАШЛАРЫ

Назмучуну юсюнден	2
Ленин	3
Партия	5
Къанатла	8
Туугъан джер	9
Анама	11
Аууш	12
Биринчи суймеклик	22
Тубанлы-кёл	28
Ана тилим	30
Морх ауушну джигитлерине	32
Биргемде болмасанъ	34
Самолётдан къараб	35
Джашил дуния	37
Уруш ётген гюзде	39
Шоркъа	39

Къарылгъашчыкъ	41
Джашайса	42
Джаралы солдат	44
Ууда	46
Джана эсе суймеклик от джукъланмай	48
Джер кюнню тегерегине айлангъанча	49
Солдат къабырла	50
Агъач аякъ	51

Назир Ахияевич Хубиев

ПЕРЕВАЛ

Стихи и поэмы.

На карачаевском языке

Редактор *Н. М. Кагиева.*

Художник *В. И. Бекетов.*

Художественный редактор *Д. Х. Кубанов.*

Технический редактор *З. Т. Темирова.*

Корректор *Р. А. Гоцияева.*

*

Сдано в наб. 16-III-1963 г. Подп. в печ. 6-III-1964 г.

Формат 60x92 1/32. Печ. л. 1,75. Уч.-изд. л. 1,28.

Заказ № 5176. ВУ 09056 Тираж 1000 Цена 6 коп.

*

Ставропольское книжное издательство,

г. Черкесск. ул. Ленина, 38.

Черкесская типография, г. Черкесск, Комсомольская, 32.